

2. Шаститко А.Е. Новая институциональная экономическая теория. – 3-е изд., перераб. и доп. / Шаститко А.Е. – М.: Экономический факультет МГУ, ТЕИС, 2002. – 591 с.
3. Мазеина Е.А. Теоретические основы формирования продовольственных рынков / Мазеина Е.А. // Экономика, предпринимательство и право. – 2011. – № 02. – С. 55-64.
4. Сидорович А.В. Экономическая теория и национальная экономика / Сидорович А.В. // Национальная экономика: вопросы теории и проблемы преподавания. Материалы научно-практической конференции. - М.: МАКС Пресс, 2008. С. 5-8.
5. Сударев О.И. Истоки эволюционной парадигмы в экономической теории. /Сударев О.И. // Экономический вестник Ростовского государственного университета – 2008. – Т 6, №3. – С. 81-87.
6. Донелла Медоуз. Пределы роста. 30 лет спустя / Донелла Медоуз, Йорген Рандерс, Деннис Медоуз; Пер. с англ. – М.: ИКЦ «Академкнига», - 2007. – 342с.
7. Кирдина С.Г. Институциональная самоорганизация экономики: теория и моделирование (научный доклад) / Кирдина С.Г. – М.: Институт экономики РАН, 2008. – 72 с.
8. Хайек Ф.А. Индивидуализм и экономический порядок. / Хайек Ф.А. – М.: Директ-Медиа. – 2010. – 409 с.
9. Homo institutus - Человек институциональный: [монография / под ред. д-ра экон. наук О.В. Иншакова]. – Волгоград : Изд-во ВолГУ, 2005. - 854 с.

УДК 65.012.34.65.06

ОЦІНКА ЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ ОСНОВНИМИ ЗАСОБАМИ ВИРОБНИЦТВА

Чорній О.В., здобувач

Миколаївський державний аграрний університет

Проаналізовано сучасний стан та проблеми матеріально – технічного забезпечення сільськогосподарських підприємств. Виявлено основні шляхи їх вирішення. Обґрунтовано залежність економічної ефективності виробництва сільськогосподарської продукції від макроекономічної ситуації в державі.

The present state and problems of logistics - agricultural enterprises. The basic solutions. Grounded between economic efficiency of agricultural production of the macroeconomic situation in the country.

Постановка проблеми. Здійснення безперервного відтворювального процесу в аграрній виробничій сфері об'єктивно пов'язано з постійним використанням матеріально-ресурсних засобів, з необхідністю їх системної заміни новими, більш досконалішими, що є закономірною умовою функціонування суспільного виробництва, обов'язковим чинником самого існування та розвитку людської спільноти [4, с. 8-10]. Відтворювальний процес у сільському господарстві тісно пов'язаний з системним оновленням спожитих засобів виробництва на якісно новій основі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання матеріально – технічного забезпечення сільськогосподарських підприємств знайшли своє відображення у наукових працях багатьох видатних вчених економістів, таких як: Ф.Ф. Бутинець, В.П. Завгородній, О.В. Лишиленко, О.В. Олійник, П.Т. Саблук, В.Я. Трегобчук, Л.В. Чижевська та ін.

Постановка завдання. Проблемам забезпечення кількісного росту основних засобів та їх якісного удосконалення, органічно пов'язаного з раціональною концентрацією та спеціалізацією виробництва було приділено недостатньо уваги.

Виклад основного матеріалу дослідження. У виробничій сфері бере участь значна кількість різних видів матеріальних ресурсів, серед яких особливо важливе місце належить технічним засобам. Вони представляють собою найбільш активну частину ресурсного потенціалу і, у значній мірі, визначають ефективність виробництва сільськогосподарської продукції. Тому забезпечення сільськогосподарських товаровиробників технічними засобами для технологічних потреб і утримання їх у робочому стані є однією з основних умов ефективної організації виробничих процесів в усіх галузях АПК. За роки реформування сільського господарства без постійного оновлення матеріально-технічна база сільгоспвиробників зменшувалась, спрацьовувалась, фізично і морально старіла і нині знаходиться в критичному стані як за кількісним, так і за технічним станом.

Важливість матеріально-ресурсного забезпечення аграрного виробництва, створення потужної матеріально-технічної бази потребує системного підходу до її цілеспрямованого розвитку, істотної структурної модернізації, спрямованої на забезпечення комплексної механізації всіх технологічних процесів виробництва конкурентоспроможної сільськогосподарської продукції, просування її на світовий аграрний ринок.

Недоліки у формуванні матеріально – технічної бази сільськогосподарських підприємств спричинили певні диспропорції у забезпеченості деякими видами засобів праці. Внаслідок некомплексного формування основних фондів створені виробничі потужності не повністю пов'язані з потребами аграрного виробництва. Це зумовлює те, що одні групи основних фондів використовуються не в повному обсязі, а інші – виробництво сільськогосподарської продукції забезпечене недостатньо.

Головною передумовою ефективного агропромислового виробництва є достатнє забезпечення сільгоспвиробника тракторами і комбайнами різних модифікацій, а також навісним устаткуванням для них [1, с. 50-52]. Оптимальне поєднання кількості сільськогосподарської техніки та її характеристик обумовлює своєчасність і якість виконання всього комплексу агротехнічних заходів, які використовує агропідприємство для виробництва сільськогосподарської продукції. Так необхідно відзначити, що за останні роки ресурсний потенціал сільського господарства нашої держави значно понизився. Це викликано, насамперед, фактором низької платоспроможності більшості аграрних підприємств, що робить майже неможливим придбання необхідної техніки на умовах одночасної оплати повної її вартості. Як видно з наведеної таблиці 1, за останні 11 років рівень оснащення аграрних підприємств тракторами знизився на 55,6 %, зернозбиральними комбайнами – на 60 %, кукурудозбиральними – на 87,5 %, бурякозбиральними – на 37,8 %, картоплезбиральними – на 71,3 %, вантажними автомобілями – на 69,5 % [3, с. 44-47].

**Рівень оснащеності аграрних підприємств тракторами
протягом 1999 – 2010 рр.**

Показник	Роки							2010 р. до 1990 р.
	1999	2000	2002	2004	2006	2008	2010	
Трактори всього, тис. од., з розрахунку на 1000 га ріллі, од.	26,4	26,3	26,3	22,7	18,7	14,2	11,6	54,2
	18	20	19	17	16	10	8	44,4
Комбайни зернозбиральні всього, тис. од., з розрахунку на 1000 га посіву зернових, од.	5257	5019	4628	4103	3489	2813	2512	53,5
	10	10	10	9	7	4	4	40,0
Комбайни кукурудзозбиральні всього, тис. од., з розрахунку на 1000 га посіву кукурудзи, од.	656	826	762	630	518	91	82	12,5
Комбайни бурякозбиральні всього, тис. од., з розрахунку на 1000 га цукрових буряків, од.	1145	1158	1214	1141	1004	791	712	62,2
Комбайни картоплезбиральні всього, тис. од., з розрахунку на 1000 га картоплі, од.	669	671	525	437	275	217	192	28,7
Вантажні автомобілі, тис. од.	17,4	17,7	16,5	14,7	14,9	12,1	11,0	63,2

Нормативний аналіз показує, що технічне забезпечення аграрних підприємств навіть столичного регіону не відповідає сучасним техніко-технологічним вимогам сільськогосподарського виробництва. Слід також враховувати динамічний процес погіршення якості та кількісного складу всієї матеріально-технічної бази АПК. Протягом останніх 5-7 років нова техніка практично не надходила, тоді як знос основних фондів і машинно – тракторного парку в більшості господарств досяг 75 %. Щодо інших областей, то у них ситуація по матеріально-технічному забезпеченню є значно гірша.

Частина техніки, яка перебуває на балансі сільськогосподарських підприємств, по суті, непрацездатна, оскільки агротехнічні сервісні служби безпосередньо не пов'язані з кінцевими результатами сільськогосподарського виробництва, а самі господарства не мають достатніх фінансових ресурсів для закупівлі дорогих запчастин, поновлення машинно-тракторного парку тощо.

Ринкові перетворення в аграрній економіці країни значно загострили проблему відтворення матеріально – технічних ресурсів. Зміна форми власності, виникнення конкуренції ставлять вимогу своєчасного оновлення осно-

вних засобів виробництва на рівень найважливіших факторів забезпечення ефективної господарської діяльності аграрних підприємств.

З огляду на зазначену ситуацію, можна зробити висновок, що склалося надзвичайно несприятливе і катастрофічне становище з ресурсозабезпеченням практично всіх сфер та організаційних форм господарювання в АПК. Виробничо-ресурсний потенціал постійно втрачає свої відтворювальні можливості, зношується й постійно скорочується. Головний узагальнюючий показник ефективності використання основних виробничих фондів – фондівіддача – невинно знижується. Склалася парадоксальна ситуація: витрати підприємств на придбання основних виробничих фондів стабільно зростають, а ефективність їх використання стабільно знижується. Це пояснюється наявністю в аграрних підприємствах великої кількості зношеної техніки та обладнання, серед яких “губиться” нова, продуктивна техніка внаслідок її недостатньої частки.

Нині ситуація в сільському господарстві така, що існуючі господарства всіх форм власності необхідно зміцнювати відповідними матеріально-технічними ресурсами, бо інакше затрати праці на виробництво одиниці рослинницької й тваринницької продукції будуть значно вищими, а, як результат, господарська діяльність буде економічно не вигідною.

Потрібно наголосити, що аграрний сектор України і раніше відрізнявся великими затратами праці порівняно з нормативними та значною матеріаломісткістю, тобто переважав екстенсивний шлях розвитку сільськогосподарських підприємств. Але й у сучасних умовах становище не поліпшилося.

Останнім часом ефективність виробництва залежить не стільки від безпосереднього товаровиробника, скільки від макроекономічної ситуації в державі та її ставлення (з боку відповідних структур) до аграрної сфери. Основною причиною стагнації сільського господарства була і залишається відсутність паритету цін, або так звані цінові ножиці між цінами на сільськогосподарську й промислову продукцію. Посередницькими структурами та іншими галузями вилучається з сільськогосподарських підприємств не лише додана вартість, але й значна частина основного продукту. Аграрні підприємства вже не в змозі розрахуватися за спожиті у поточному році засоби виробництва вирошеним урожаєм і потрапляють у боргову залежність як по відношенню до своїх працівників, так і до кредиторів.

Центральним елементом механізму ринкової економіки, її провідним економічним інструментом є ціна, функції якої багатогранні: відшкодування витрат, узгодження інтересів, встановлення рівноваги на ринку, стимулювання виробника, вилучення податків.

Зважаючи на те, що основним джерелом нагромадження інвестиційних ресурсів у кожному сільськогосподарському підприємстві є кошти, відраховані від прибутку господарської діяльності, створення умов для прибуткового їх функціонування стає важливим завданням організації ефективного виробництва. Однією з основних причин практичного призупинення інвестиційного процесу в аграрному секторі економіки стала збиткова діяльність більшості господарських формувань протягом тривалого періоду [3]. Це при-

звело до вибуття з економічного обороту, без своєчасного і повного оновлення, значної частини матеріально-ресурсного потенціалу. Внаслідок порушення паритетного обміну між промисловістю, яка виготовляє товари для споживання сільським господарством, і виробництвом продуктів харчування, набуло обвального характеру згортання відтворювального процесу у сфері використання матеріально-технічних засобів [5, с. 91-93]. Значна частина технологічних операцій у рослинницьких галузях стала виконуватись поза встановленими строками, що призвело до зниження їх якості. Скоротились обсяги внесення мінеральних і органічних добрив, різко зменшились площі зрошуваних земель, намітилось помітне зниження родючості ґрунтів, розширились площі водної і вітрової ерозії земель. Вихід з руйнівної кризової ситуації, яка глибоко вразила матеріально-технічну базу аграрного сектора економіки і яка стала основним чинником різкого спаду сільськогосподарського виробництва, знаходиться у площині активного відродження інтенсифікації розвитку суспільного виробництва. Тому обґрунтоване визначення основних напрямів, галузей та видів інтенсифікації сільськогосподарського виробництва має нині одне з пріоритетних значень для економічного відродження сільського господарства, його високої конкурентоспроможності на внутрішньо-державному і міждержавному аграрних ринках.

Слід наголосити, що в період впровадження ринкових відносин, невинувато скоротились економічні дослідження проблеми розвитку інтенсифікації аграрного виробництва. Адже інтенсифікація являє собою складний, багатоплановий процес, який охоплює сукупність чинників, насамперед, організаційно-економічного і техніко-технологічного характеру, і який спрямовується на нарощування обсягів виробництва продукції, поліпшення її якості за рахунок застосування нових і новітніх високопродуктивних сільськогосподарських машин і знарядь, інших матеріальних ресурсів при впровадженні сучасних прогресивних ресурсозберігаючих і екологічнобезпечних технологій. Це комплексний процес розвитку і удосконалення знарядь праці, застосування нових технологій і організаційних форм виробництва. Тісний взаємозв'язок функціонування багатьох факторів у суспільному виробництві, їх взаємовплив у процесі відтворення потребує глибоких досліджень оптимальної структури матеріально-технічної бази стосовно регіональних ґрунтово-кліматичних і економічних умов виробництва. Особливого значення набуває постійне дотримання пропорцій між силовими і робочими машинами, на основі яких, повинні формуватись відповідні робочі агрегати для здійснення технологічних процесів в рослинницьких, тваринницьких та інших галузях агропромислового комплексу.

Висновки. Отже, вихід з кризової ситуації, поступове відродження аграрного конкурентоспроможного виробництва, освоєння ринкових соціальних змін в українському селі можливе тільки шляхом інтенсифікації його галузей на основі інноваційної діяльності. Провідна роль у цьому процесі належить прискореному оновленню і розвитку матеріально-ресурсних засобів. Тому головними напрямками у підвищенні забезпеченості та ефективності використання основних виробничих засобів на сьогоднішньому етапі є: за-

безпечення їх кількісного росту та якісного удосконалення, органічно пов'язане з раціональною концентрацією та спеціалізацією виробництва, з економічною основою розширеного відтворення.

Література.

1. Олійник О.В. Необхідність та умови розширеного відтворення в сільському господарстві України / О.В. Олійник // Економіка АПК. – 2005. - № 4. – С. 31-35.
2. Саблук П.Т. формування і розвиток наукових основ забезпечення відтворювального процесу в аграрному виробництві / П.Т. Саблук // Економіка АПК. – 2003. - № 2. – С. 50-52.
3. Старицький Т.М. Теоретичні засади інвестиційного забезпечення відтворення основних фондів сільськогосподарських підприємств / Т.М. Старицький // Агро-інком. – 2004. - № 9-10. – С. 44-47.
4. Черковец В. Факторы обеспечения расширенного воспроизводства / В. Черковец // Экономист. – 2001. - № 3. – С. 3-10.
5. Шморгун Л.Г. Зниження купівельної спроможності сільського господарства як наслідок диспаритету цін і спаду виробництва / Л.Г. Шморгун // Економіка АПК. – 2001. - № 7. – С. 91-93.

УДК338.43.01/.02(477)

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ІНВЕСТИЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Чужмир К.М., здобувач

Миколаївський державний аграрний університет

Виявлено нагальні проблеми у розвитку інвестиційної діяльності підприємств аграрного сектора, запропоновано підходи до їх вирішення. Розглянуто низку принципів управління їх інвестиційною діяльністю.

Urgent problems are educed in development of investment activity of enterprises agrarian to the sector, offered approach to their decision. The row of principles of management of them is considered by investment activity.

Постановка проблеми. Для того, щоб ефективно залучати інвесторів та інвестиції, необхідне розуміння того, як проходить процес інвестування на усіх його етапах. Необхідно розуміти, що очікує та на які показники буде орієнтуватися інвестор при виборі об'єкта інвестування інвестор, і відповідно готуватись. Тобто залучення інвестицій – двосторонній процес, при якому найбільша ефективність досягається, коли підприємство, до якого залучаються інвестиції, робить кроки, щоб оптимізувати та полегшити процес залучення та впровадження інвестицій. Тобто впроваджує елементи інвестиційного менеджменту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій Вітчизняні вчені активно працюють над вирішенням вказаної проблеми, зокрема, питання оптимізації інвестування в аграрній сфері знайшли своє відображення в наукових публікаціях відомих вчених-економістів, серед яких: В.Г.Андрійчук, В.І.Бойко, П.І.Гайдуцький, В.П.Галушка, Й.С.Завадський, С.М.Кваша, В.П.Клочан, Б.Й.Пасхавер, М.І.Скрипніченко, С.І.Соколенко, І.Н.Топіха, В.І. Топіха, І.І.Червен, О.В.Шебаніна, О.М.Шпичак, А.Е.Юзефович, В.В.Юрчишин.